

รูปแบบเพื่อประเมินหลักสูตรในศตวรรษที่ 21
ซึ่งพัฒนาจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model
CURRICULUM EVALUATION MODELS IN THE 21ST
CENTURY STEMMED FROM THE CIPP MODEL

Received: December 15, 2021

Revised: March 8, 2022

Accepted: April 8, 2022

สมทรง สุภาพ^{1*}

Somsong Suparp^{1*}

*Corresponding author, E-mail: somsong.s @rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงหลากหลายมิติ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสังคม เป็นต้น โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา หลักสูตรถือว่ามีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นตัวกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นนักประเมินหลักสูตรจึงควรคำนึงถึงหลักสูตรที่เหมาะสม มีคุณภาพ และทันสมัย โดยทั่วไปการประเมินหลักสูตรมักใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตร เช่น Stake Model, CIPP Model, Tyler Model, Puissance Technique หรือ Hammond Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ได้รับความนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ รูปแบบการประเมิน CIPP Model ซึ่งมาจากแนวคิดของ Stufflebeam โดยแบ่งออก 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ดังนั้น ผลจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model จึงมีความเป็นระบบ และให้ข้อมูลได้หลากหลายและเพียงพอที่จะช่วยให้ผู้ประเมินหลักสูตรมีข้อมูล เนื่องจากในศตวรรษที่ 21 การเรียนการสอนหลักสูตรที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทำให้เกิดมีรูปแบบการประเมินต่างๆ ที่พัฒนามาจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model ดังนั้นผู้เขียนจึงขอแนะนำการอภิปรายแนวคิดรวมการใช้รูปแบบการประเมินต่างๆ ในรูปแบบใหม่ๆ ต่อผู้อ่าน

คำสำคัญ: รูปแบบการประเมิน CIPP Model การประเมินสภาพแวดล้อม การประเมินปัจจัยนำเข้า
การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต หลักสูตร

¹ อาจารย์ ดร. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Abstract

There have been many recent changes in the world in a number of aspects, including economics, education, and society etc. Education curriculum is considered as one of the most important parts of education since it is determined in relation to the development of making qualified learning for students. Curriculum evaluators should consider factors such as appropriateness, quality and the state of the arts of the curriculum evaluation. Normally, how to use a certain type of curricula models, such as the Stake Model, the CIPP Model, the Tyler Model, the Puissance Technique or the Hammond Model. However, the used model for decision-making was created by Daniel L. Stufflebeam. This evaluation model can be divided into four aspects; Context Evaluation, Input Evaluation, Process Evaluation, and Product Evaluation. Therefore, the results obtained from the CIPP evaluation model are part of an organized system and can provide enough details to help curriculum evaluators in terms of decision-making. As a result, since learning curricula in the 21st century are complicated, many evaluation models have been stemmed and developed from the CIPP Model. The author will introduce some new evaluation models, discuss their concepts and tell the readers how to use them for curriculum evaluation.

Keywords: CIPP Model, Context Evaluation, Input Evaluation, Process Evaluation, Product Evaluation, Curriculum

บทนำ

จากความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารอันซับซ้อน ในปัจจุบันได้มีทิศทางเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในศตวรรษที่ 21 ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ค้นหาข้อมูลจากหนังสือในห้องสมุด แต่สามารถค้นหาข้อมูลจากโปรแกรมค้นหาที่ทันสมัยซึ่งเป็นการค้นหาข้อมูลที่มีจำนวนมาก ได้ภายในเวลาไม่กี่วินาที ดังนั้นคนจึงมีความเชี่ยวชาญที่ซับซ้อนขึ้นจากยุคเดิม ยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นครูก็ต้องมีความเชี่ยวชาญในด้านการสื่อสารการจัดการและควบคุมห้องเรียนที่อำนวยให้เป็นห้องเรียนที่มีการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งทักษะการร่วมมือทำงานนับเป็นอีกทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ในศตวรรษที่ 21 เพราะความสำเร็จของงานในระบบเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาและการปรับตัวกับเหตุการณ์ต่างๆ การจัดการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ควรได้รับการพัฒนา เพื่อให้ผู้สอนพัฒนาตนเอง และพัฒนาผู้เรียน ให้เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น (Flinders & Thornton, 2013 และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556) เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแหล่งเรียนรู้ในและนอกชั้นเรียน มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนไปอย่างกว้างขวาง และให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรที่สร้างขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมในช่วงเวลานั้น ต่อมาเวลาผ่านไปสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อหลักสูตรและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในช่วงเวลา

ใหม่ได้ ดังนั้นการปรับปรุงแก้ไขหรือการเปลี่ยนแปลงย่อมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหลักสูตร (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2554) จึงมีความจำเป็นต้องมีการประเมินหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้การประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของ Stufflebeam (2003 อ้างถึงใน Sowell, 2005) ซึ่งเป็นกระบวนการในการตรวจสอบที่มีระบบ เพื่อให้มีคุณค่าต่อโปรแกรมที่ศึกษา โดยเฉพาะเป็นกระบวนการที่ช่วยปรับปรุงโปรแกรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นโดยผ่านการจัดประเมินข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรให้มีคุณค่า และการประเมินช่วยขึ้นการตัดสินใจ และส่งเสริมความเข้าใจของหลักสูตรให้ดีขึ้น

ในปัจจุบันรูปแบบประเมินหลักสูตรมีหลายรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น รูปแบบการประเมิน Stake รูปแบบการประเมิน CIPP Model รูปแบบการประเมิน Tyler รูปแบบการประเมิน Puissance Technique และรูปแบบการประเมิน Hammond โดยรูปแบบการประเมิน CIPP Model ถือได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมที่นำเสนอโดย Stufflebeam ผู้นำด้านความคิดโดยการประเมินผลของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางต่างๆ 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จากแนวคิดของ Stufflebeam โดยการประเมินเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์กล่าวคือ รูปแบบการประเมิน CIPP Model หมายถึง กระบวนการในการรับและการจัดข้อมูลที่มีประโยชน์ เพื่อประเมินการตัดสินใจในข้อมูลต่างๆ การประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model เป็นการประเมินที่จัดความเหมาะสมและความเที่ยงตรงในข้อมูลของหลักสูตร เพื่อให้ผู้ตัดสินใจ ผู้บริหาร ครู ผู้กำหนดนโยบายในระดับบริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องขององค์กรต่างๆ (Tokmak, Baturay, & Fadde, 2013) ในหน่วยงานต่างๆ ให้สามารถทำโปรแกรมได้จากการเรียนรู้จุดอ่อนและจุดแข็งของรูปแบบการประเมินอยู่ที่ไหน จากแนวคิดของ Stufflebeam (2005 อ้างถึงใน Akpur, Alci, & Karatas, 2015) การประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model จะช่วยเป็นตัวชี้้นำให้เกิดความเข้าใจสำหรับการประเมินและเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร

ตัวอย่างงานวิจัยที่ทำการประเมินหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ทั้ง 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) ประกอบไปด้วย การประเมินความต้องการ ความจำเป็น ปัญหาภายใต้ของสิ่งแวดล้อม การสำรวจประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือ ในการดำเนินงาน ผู้บริหารให้ความสำคัญหรือรับรู้การดำเนินงาน (Quinn, 2514; สมทรง สุภาพ, 2557; อุดม อัครดามงกูร, 2560) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ประกอบไปด้วยการวางแผนและกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน การตรวจสอบทรัพยากรต่างๆ งบประมาณ และบุคลากรของโครงการ การประเมินการวางแผนงาน งบประมาณ หลักสูตรฝึกอบรม คุณสมบัติของวิทยากร และทรัพยากรสนับสนุน (Quinn, 2514; To, 2017; อรอนงค์ มากจันทร์, 2555) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมในการปฏิบัติงาน การจัดทำแผนการฝึกอบรม การมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม และการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ (To, 2017; อรอนงค์ มากจันทร์, 2555) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ประกอบด้วยการประเมินผลการฝึกงานทำให้เกิดความเข้าใจในการต้องการของหลักสูตร และพัฒนาหลักสูตรการวางแผนของเป้าหมายผลผลิตบัณฑิต และนิสิตมีความพึงพอใจต่อตนเอง ในด้านความรู้ความสามารถในการสอน ความเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองและสังคม ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม เจตคติต่องานพัฒนาและในการเรียนการสอน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือขยายผลการดำเนินงาน เช่น

ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสถานประกอบการด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ได้รับการตรวจผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด (To, 2017; จรรยา ดาสา และคณะ., 2553; อรอนงค์ มากจันทร์, 2555; อุดม อัสุตมางกูร, 2560)

นอกจากตัวอย่างผลการประเมินของรูปแบบการประเมิน CIPP Model ที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับประเมินหลักสูตรที่ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ไปใช้ในงานอื่นๆ ได้แก่ การประเมินผลหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษเทคนิคโดยใช้แบบจำลองชิปของนักศึกษา 3 กลุ่มวิชา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร (สมทรงสุภาพ, 2557) การประเมินการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดปทุมธานี (อุดม อัสุตมางกูร, 2560) การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์โรงเรียนประทุมอนุสรณ์โดยใช้ CIPP Model (นงนภัส บุญเหลือ, 2553) การประเมินโปรแกรมการฝึกงานที่ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ของ Stufflebeam (To, 2017) การประเมินโปรแกรมของผลกระทบรูปแบบการอ่านเพื่อเรียนรู้ในระดับ LEXILE และผลสัมฤทธิ์การอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (Quinn, 2514) และการพัฒนาความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของระดับขั้นรูปแบบการประเมิน CIPP Model (Hakan & Seval, 2011) จากผลงานวิจัยดังกล่าวพบว่าสามารถดำเนินการประเมินหลักสูตรได้อย่างดีด้วยรูปแบบการประเมิน CIPP Model โดยผู้วิจัยใช้องค์ประกอบครบทั้ง 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

ในยุคปัจจุบันการพัฒนาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากมีนวัตกรรมใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เป็นต้น ทำให้เกิดรูปแบบการประเมินต่างๆ ที่พัฒนามาจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการประเมินเป็นสำคัญ นอกจากนี้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งรูปแบบการประเมิน CIPP Model แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อให้การประเมินให้ครอบคลุมโครงการ ดังนั้นผู้ประเมินจำเป็นต้องเพิ่มองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการประเมิน CIPP Model เพื่อให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยพัฒนาและประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินภายใต้ชื่อของ รูปแบบประเมินที่แตกต่างกัน เช่น รูปแบบการประเมิน CIPPI Model รูปแบบการประเมิน CIPP0 Model รูปแบบการประเมิน CIPP_{UEST} Model และรูปแบบการประเมิน CIPPE Model เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การประเมินตามรูปแบบการประเมิน CIPP Model เป็นไปอย่างมีระบบ และให้ข้อมูลได้หลายอย่างจนเพียงพอที่จะสามารถช่วยให้ผู้ประเมินหลักสูตรมีข้อมูลในการตัดสินใจซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร และเพื่อนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้ได้จริง

ความหมายของหลักสูตร

Parkay, Ancil, & Hass (2010) ให้นิยามหลักสูตรว่าเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่จัดขึ้นในโปรแกรมการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เฉพาะที่กำหนดไว้ภายใต้กรอบงานของทฤษฎีและงานวิจัย และการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของสังคมส่วน Marsh (2004) ให้ความหมายว่าหลักสูตร หมายถึง

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับทักษะต่างๆ และความรู้จากการเรียนรู้ด้านต่างๆ นอกจากนี้ Sowell (2005) ให้ความหมายว่า หลักสูตรเป็นสิ่งต่างๆ ที่สอนให้แก่ผู้เรียน และ Taba (1962 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556) ให้ความหมายหลักสูตร หมายถึงแผนสำหรับการเรียนรู้

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีลักษณะตามที่คาดหวังไว้

ความหมายของการประเมินหลักสูตร

Oliver (2009) ได้ให้ความหมายการประเมินว่าเป็นวิธีเพื่อกำหนดอะไรบ้างที่มีความจำเป็นในการปรับปรุง และการจัดพื้นฐานสำหรับผลที่ได้จากการประเมินหลักสูตร Hakan & Seval (2011) ได้ให้ความหมายว่าการประเมิน คือ มโนทัศน์ที่ประกอบด้วยการเลือกข้อมูล การได้รับ การวิเคราะห์ การถ่ายโอนเพื่อใช้ในการตัดสินใจให้ได้หลักสูตร ที่มีคุณภาพ ส่วน Parkay, Ancil & Hass (2010) ได้ให้ความหมายการประเมิน คือ เป็นการประเมินอย่างเป็นระบบ เกี่ยวกับคุณภาพหรือคุณค่าของโปรแกรมทางการศึกษาและการพัฒนากลยุทธ์ต่างๆ เพื่อปรับปรุงโปรแกรมเหล่านั้น

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่าการประเมินหมายถึง การรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ความหมายของรูปแบบการประเมิน CIPP Model

การประเมินหลักสูตรโดยใช้ตามแนวคิดของ Stufflebeam โดยเรียกว่า รูปแบบการประเมิน CIPP Model ซึ่งประกอบด้วยการประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation: C) ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการเรียนการสอน เช่น ปัญหาและความต้องการของโครงการ จากนั้นเป็นการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ เช่น หลักสูตร เนื้อหา ผู้สอน ผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น ส่วนการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) โดยพิจารณาถึงกระบวนการเรียนการสอนโดยจัดให้ผู้เรียน การใช้สื่อการสอนและการใช้เทคนิคการสอน เป็นต้น และสุดท้ายคือ การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการพิจารณาว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของโครงการเพื่อตัดสินใจในการปรับปรุง หรือยกเลิก

จากความหมายของรูปแบบการประเมิน CIPP Model ข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบการประเมิน CIPP Model หมายถึง องค์ประกอบของการประเมินทั้ง 4 ด้านที่ผู้ประเมินต้องให้ความสำคัญเพื่อใช้ในการดำเนินงานของโครงการ จากการเก็บข้อมูลรวบรวมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องประเด็นย่อยๆ ขององค์ประกอบของการประเมิน ทั้ง 4 ด้าน ในการตัดสินใจของโครงการว่าปรับปรุงหรือยกเลิก

เมื่อพิจารณาถึงช่วงเวลาของการประเมินโครงการ เพื่อจำแนกประเภทของการประเมินโครงการโดยละเอียด แล้ว สามารถจำแนกได้ว่าการประเมินโครงการมี 4 ระยะดังต่อไปนี้ สน สุวรรณ (2556 อ้างถึงใน ภูมิศักดิ์ ราศรี, 2555)

1. การประเมินโครงการก่อนการดำเนินงาน (Pre-evaluation) เป็นการประเมินว่ามีความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีโครงการ หรือแผนงานนั้นๆ หรือไม่บางครั้ง เรียกการประเมินประเภทนี้ว่า การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) หรือการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment)

2. การประเมินโครงการขณะดำเนินงาน (On-going Evaluation) เป็นการประเมินโครงการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (Monitoring) และการใช้ทรัพยากรต่างๆ

3. การประเมินโครงการเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน (Post-evaluation) เป็นการประเมินว่า ผลของการดำเนินงานนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่

4. ประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินโครงการ ภายหลังจากการสิ้นสุดการดำเนินโครงการ หรือแผนงาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจได้รับบอทธิพลจากการมีโครงการหรือปัจจัยอื่นๆ นอกจากนี้ Stufflebeam ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ ให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยนำเข้าที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementation Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เช่น การตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติล้มเลิก หรือขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

จุดมุ่งหมายการประเมินหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model

โดยทั่วไปแล้วจุดประสงค์การประเมินหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model มีความสำคัญต่อกิจกรรมต่างๆ เพราะเป็นเครื่องชี้ทางทิศทางการดำเนินงาน เพื่อให้ปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจุดประสงค์การประเมินหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ได้แก่ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เพื่อวางแผนในการตัดสินใจที่เกิดจากขาดโอกาสและมีปัญหาต่างๆ ก่อให้เกิดความต้องการและการใช้โอกาสนั้นๆ การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เพื่อวางแผนโครงสร้างการตัดสินใจในการทำโครงการและการวิเคราะห์การออกแบบวิธีการปฏิบัติงาน ส่วนการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เพื่อตัดสินใจในการทำงานโดยควบคุมวิธีการปฏิบัติงานของโครงการ และสุดท้ายคือการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อทบทวนการตัดสินใจ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และได้รับจากผลลัพธ์ของโครงการ (Tokmak, Baturay, & Fadde, 2013)

รูปแบบการประเมิน CIPP Model

จากแนวคิดของ Stufflebeam เป็นรูปแบบการวิเคราะห์ Oliver (2009) กล่าวว่า รูปแบบการประเมิน CIPP Model แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) โดยมีจุดประสงค์เพื่อจัดการ เหตุและผลในการกำหนดไว้ในจุดประสงค์ และช่วยประเมินสภาพแวดล้อม ซึ่ง Borg และ Gall (1979) อ้างใน Hurmaini & Abillah, (2015) กล่าวว่า การประเมินสภาพแวดล้อมเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปัญหาและ

ความต้องการทางการศึกษา ส่วนการประเมินปัจจัยนำเข้า(Input Evaluation) มีจุดประสงค์เพื่อจัดข้อมูลสำหรับการกำหนดทรัพยากรต่างๆ สามารถใช้อย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ ซึ่ง Borg และ Gall (1979 อ้างถึงใน Hurmaini & Abillah, 2015) กล่าวว่า การประเมินปัจจัยนำเข้าเป็นการประเมินของแหล่งและกลยุทธ์ต่างๆ ตามจุดประสงค์ของโปรแกรมที่กำหนดไว้ ซึ่งการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) หมายถึง การประเมินการจัดการ การเรียนการสอน Omstien (1979, อ้างถึงใน Hurmaini & Abillah, 2015) กล่าวว่า การประเมินกระบวนการใช้กำหนดความเที่ยงตรง ในระหว่างการวางแผนและกิจกรรมอย่างแท้จริง และสุดท้ายคือการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) หมายถึง การประเมินที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร Omstien (1979, อ้างถึงใน Hurmaini & Abillah, 2015) กล่าวว่า การประเมินผลผลิต สามารถใช้ข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตสำหรับการตัดสินใจของโปรแกรม

ความสำคัญของรูปแบบการประเมิน CIPP Model

เมื่อพิจารณาความหมายของรูปแบบการประเมิน CIPP Model จะเห็นว่ารูปแบบการประเมิน CIPP Model เป็นแนวทางที่สำคัญในการประเมินหลักสูตรสำหรับการบริหารจัดการโครงการ เนื่องจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model ช่วยให้การประเมินมีคุณภาพในการตัดสินใจโครงการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องการประเมินโครงการดำเนินงานได้อย่างสะดวก และเป็นระบบ

ช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจของโครงการว่าควรปรับปรุง ยกเลิกหรือดำเนินต่อไป

ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องการประเมินโครงการได้พิจารณาและประเมินกรอบงานสำหรับการวางแผนและการดำเนินงานของโครงการ

ช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมในการทำงานสร้างความมั่นใจ ทำให้เกิดบรรลุผลตามที่ต้องการ

เหตุผลในการใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model สำหรับการประเมินหลักสูตร

ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากมีนวัตกรรมใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เป็นต้น ก็จะทำให้เกิดมีรูปแบบการประเมินต่างๆ ที่พัฒนามาจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model เพื่อให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังนั้นรูปแบบการประเมิน CIPP Model ได้ใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ประเมินการดำเนินงานโครงการ ได้ครอบคลุมในทุกประเด็นทั้ง 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินเกี่ยวกับความต้องการ ความจำเป็น และปัญหาของโครงการ ในการเตรียมข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมาย ส่วนการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการเตรียมทรัพยากรต่างๆ และการออกแบบวิธีการปฏิบัติงานโครงการ และการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินการปฏิบัติงานของโครงการ เช่น ด้านการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์ และสุดท้ายคือการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินด้านผลผลิตของโครงการในการตัดสินใจผลของการประเมินของโครงการ เนื่องจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model เป็นการประเมินอย่างเป็นระบบ และมีองค์ประกอบที่สำคัญและมีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทำให้ครอบคลุมมิติการประเมิน ช่วยประหยัดเวลาในการประเมินและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นแบบง่ายและสะดวก จึงเป็นการประเมินที่มี

ประโยชน์และคุณค่า ดังนั้นในการใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model จะช่วยให้ทราบผลการประเมินโครงการว่าสามารถตัดสินใจในการปรับปรุง ยุติหรือดำเนินต่อไปและพัฒนาโครงการขึ้นมาใหม่ตามข้อเสนอแนะ นอกจากนี้รูปแบบการประเมิน CIPP Model จึงได้รับการพัฒนาให้มีหลายรูปแบบเพื่อใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อจุดประสงค์และบริบทของโครงการ และเพื่อสามารถนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้ได้จริง

จุดเด่นและจุดด้อยของรูปแบบการประเมิน CIPP Model

ผู้เขียนได้ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือและแหล่งข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของ รูปแบบการประเมิน CIPP Model สรุปดังนี้

จุดเด่นของรูปแบบการประเมิน CIPP Model คือผู้ประเมินรูปแบบสามารถตรวจสอบในแง่มุมต่างๆ ของโปรแกรม ซึ่งดำเนินการจนจบการประเมิน มีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การสำรวจ การสัมภาษณ์กับผู้เกี่ยวข้องในการตัดสินใจ มีการประเมินมีความเที่ยงตรงเนื่องจากการดำเนินงานใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน มีการประเมินเป็นตัวชี้วัดอย่างเป็นระบบในการเข้าถึงของคำถามที่สัมพันธ์ทั้งนักประเมินกับผู้เกี่ยวข้องในการตัดสินใจและดำเนินการประเมินตั้งแต่เริ่มต้นจนจบโครงการ การประเมินที่เน้นการรวบรวมข้อมูลข้อคิดเห็นที่ช่วยในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังเป็นกรอบงานที่ชี้แนะ การประเมินพัฒนาการ (Formative Evaluation) และ การประเมินสรุปรวม (Summative Evaluation) ของโครงการ โปรแกรม บุคคล ผลิตภัณฑ์ สถาบันและระบบ (Stufflebeam, 2007 ; Stufflebeam, 2003, 2010 อ้างถึงใน Royce, 2015; Zhang et al., 2011 อ้างถึงใน To, 2017; Stufflebeam, 2003 อ้างถึงใน Rodgers, 2016) ในขณะที่ศตวรรษ 21 มีความเปลี่ยนแปลงหลากหลายมิติ ทำให้ต้องมีการประเมินหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบท ในศตวรรษ 21 จากจุดเด่นของรูปแบบการประเมิน CIPP Model ดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นรูปแบบการประเมิน CIPP Model ถือได้ว่ามีความเหมาะสมมากกว่ารูปแบบการประเมินอื่นๆ เนื่องจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model เป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นระบบมีความต่อเนื่องกันในการประเมินอย่างครบวงจร ดังนั้นรูปแบบการประเมิน CIPP Model จึงได้รับการพัฒนาให้มีหลายรูปแบบ เพื่อใช้ได้อย่างเหมาะสมกับหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีความซับซ้อนมากขึ้น และเพื่อสามารถนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้ได้จริง

จุดด้อยของรูปแบบการประเมิน CIPP Model คือนักประเมินไม่สามารถตอบคำถามในบางหัวข้อที่สำคัญได้ เนื่องจากการวางแผนของการประเมินในการปฏิบัติงาน นักประเมินจำเป็นต้องพิจารณาด้านทรัพยากรและเวลาที่กำหนดไว้ แต่เกิดปัญหาต้องใช้ทรัพยากรและเวลามากกว่าเดิม ทำให้มีผลกระทบต่อการดำเนินงาน ดังนั้นนักประเมินควรตระหนักถึงการพิจารณาด้านทรัพยากรและเวลาอย่างยิ่ง และหากนักประเมินไม่เข้าร่วมในการทำงานกับสมาชิกอย่างใกล้ชิด จะทำให้เกิดปัญหาการในการจัดทำโครงการ (Worthern, Sanders, & Fitzpatrick, 1997 อ้างถึงใน Hakan, & Seval, 2011 ; Gall et al , 2009, อ้างถึงใน Royce, 2015; Imansari & Sutadji, 2017) จากจุดด้อยดังกล่าวทำให้ผู้เกี่ยวข้องการประเมินมองเห็นจุดด้อยของรูปแบบการประเมิน CIPP Model สามารถนำมาปิดจุดด้อยของการประเมินในรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้โครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การประเมินหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 โดยวิธีอื่นๆ ที่พัฒนามาจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model

มีรูปแบบการประเมินใหม่ๆ ที่พัฒนาจากรูปแบบการประเมิน CIPP model เช่น รูปแบบการประเมิน CIPPI model รูปแบบการประเมิน CIPPO model รูปแบบการประเมิน CIPP_{TEST} model และ รูปแบบการประเมิน CIPPE Model ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการประเมิน CIPPI Model คือ ส่วนปรับขยายของการประเมินรูปแบบ CIPP Model คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) โดยเพิ่มการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) การประเมินหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPI Model เป็นการประเมินโครงการเพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุง แก้ไขและ จะได้ทราบโครงการมีความสำเร็จ แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประเมินโครงการโดยแบบสอบถามความคิดเห็น แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นและประเด็นสนทนากลุ่ม เป็นต้น ซึ่งมีวิธีการคำนวณหาค่าความตรง (Content Validity) การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นต้น ต่อจากนั้นทำการสรุปเป็นระดับความคิดเห็น เช่น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และควรปรับปรุง เป็นต้น

ข้อดีของรูปแบบการประเมิน CIPPI Model คือ ประชุม รอดประเสริฐ (2547 อ้างถึงใน เกียรติรงค์ วันคำ, 2554) กล่าวว่า ในการประเมินโครงการที่ที่จะต้องเป็นกระบวนการที่เป็นระบบและมีการบูรณาการทุกแบบเข้าด้วยกัน เพื่อให้การประเมินผลโครงการครบถ้วน และถ้าเป็นไปได้สิ่งที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากสิ้นสุดการดำเนินโครงการไปแล้วในระยะหนึ่ง เนื่องจากจะเกิดผลกระทบจากโครงการมีทั้งผลบวกและผลลบ นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดเวลาและงบประมาณ เป็นต้น โดยมีวิธีการคำนวณหลากหลายวิธี และคำนวณ ไม่ยาก แต่ข้อเสียก็คือ ขาดการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2560)

2. รูปแบบการประเมิน CIPPO Model คือ ส่วนปรับขยายของรูปแบบการประเมิน CIPP Model ประกอบด้วย คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) โดยเพิ่มการประเมินผลลัพธ์ (Outcomes Evaluation) เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการเสร็จสิ้นของโครงการ ซึ่งองค์ประกอบทุกตัวมีความสัมพันธ์ต่อหลักสูตรโดยสามารถประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPO model และมีผลประโยชน์ที่ตามมาในภายหลัง ซึ่งอาจมีทั้งผลบวกและผลลบ มีจุดประสงค์ เพื่อให้การตัดสินใจพื้นฐานของการประเมินโครงการในการวิเคราะห์การวางแผนที่เปลี่ยนแปลงต่างๆ ให้สมบูรณ์

(Imansari, 2017 & Sutadji, 2017) นอกจากนี้การประเมินที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจตัดสินใจของโครงการและนำไปใช้ เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมในด้านอื่นๆ ต่อไป

ข้อดีของรูปแบบนี้คือ การจัดทักษะต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของโลกในยุคปัจจุบัน การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติหรือกำหนดทางเลือกที่เหมาะสม และค้นหาจุดเด่น (Strength) จุดด้อย (Weakness) โอกาส (Opportunity) และคุกคาม (Threat) ของโครงการ (Imansari & Sutadji, 2017; สุชาติ รักษ์โต, 2553) แต่ข้อเสียก็คือ การประเมินผลลัพธ์ขึ้นอยู่กับคุณค่าที่อยู่ในผลผลิต หากผลผลิตที่ได้รับไม่มีคุณค่าก็จะทำให้ผลลัพธ์ไม่ดี และขาดความพร้อมของเจ้าหน้าที่ และความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Imansari & Sutadji, 2017)

3. รูปแบบการประเมิน CIPP_{IEST} Model ส่วนปรับขยายของรูปแบบการประเมิน CIPP Model โดยปรับขยายการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ออกเป็นการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation : I) การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation: E) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation: S)

และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation: T) ทั้งนี้ได้ให้ความหมายการประเมินเพิ่ม ดังนี้ Stuffbeam (2007 อ้างถึงใน Sams, 2016) การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation: I) เป็นการประเมินว่าโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ประสิทธิภาพ (Effectiveness Evaluation: E) เป็นการประเมินคุณภาพของผลลัพธ์ในโครงการ การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation: S) เป็นการประเมินโครงการไปให้ประสบผลสำเร็จและความต่อเนื่อง ในการทำโครงการ และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation: T) เป็นองค์ประกอบทางเลือกซึ่งเสร็จสมบูรณ์โดยผู้ตัดสินใจสามารถเลือกองค์ประกอบนี้ไปประยุกต์ใช้ในงานอื่น ซึ่งนักประเมินใช้รูปแบบการประเมิน CIPP_{EST} model เนื่องจากครอบคลุมถึงศักยภาพของผู้ถูกประเมินซึ่งสามารถนำความรู้และประสบการณ์ ใช้เทคนิคข้อมูลหลากหลายสอดคล้องกับประเด็นย่อยที่ต้องประเมินในแต่ละมิติ รวมทั้งใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (รัตนะ บัวสนธ์, 2556; เชิด คำปลิว, 2552)

ข้อดีของรูปแบบนี้คือ เน้นการประเมินก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินโครงการมาใช้ในการประเมินเพื่อให้ทราบถึงการใช้ทรัพยากรให้เต็มที่ ทราบถึงข้อดี ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข และครอบคลุมถึงศักยภาพของผู้ถูกประเมินซึ่งสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับการพัฒนาหน่วยงานของตนให้มีคุณภาพ แต่ข้อเสียก็คืออาจไม่เหมาะสมกับระยะเวลาและงบประมาณที่ได้รับ และหากนักประเมินไม่ประเมินพัฒนาการเป็นระยะๆ และประเมินสรุปรวมจะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2556)

4. การประเมินผลหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPE Model เป็นแนวคิดที่นำมาใช้โดย สุกมลสันต์ ในปี 2561 (สุกมลสันต์ สุกมลสันต์, 2561) ด้วยการเพิ่มการศึกษาเรื่องขนาดของผล (Effect Size) ที่เกิดจากการใช้หลักสูตรตามแนวคิดของ Cohen (อ้างถึงใน Baker, 2000) ซึ่งได้รับการพัฒนาและยอมรับกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบันนี้การประเมินผลรวมทั้งการวิจัยให้ความสำคัญด้านความมีนัยสำคัญทางปฏิบัติ (Practical Significance) มากขึ้นกว่าความมีนัยสำคัญทางสถิติ (Statistical Significance) จนกระทั่ง APA (American Psychological Association) ได้กำหนดไว้ในคู่มือวิธีการเขียนเอกสารอ้างอิงตั้งแต่ปี 2001 ว่างานวิจัยใดที่ต้องการได้รับการตีพิมพ์ในวารสารต่างประเทศที่มีชื่อเสียงควรต้องรายงานค่าขนาดของ ผลด้วยการประเมินหลักสูตรโดยรูปแบบการประเมิน CIPPE Model เป็นการประเมินที่ศึกษาขนาดของผลของหลักสูตรที่ได้จากการเปรียบเทียบผลการสอบก่อนการใช้หลักสูตรกับสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรที่อาจได้จากการทดสอบภายหลัง หรือการสอบถามผู้เรียนถึงความพอใจและผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับ หรือแม้แต่ความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการใช้หลักสูตร วิธีการคำนวณหาขนาดของผลมีหลายวิธี และดัชนีในการคำนวณหาที่มีหลากหลาย แต่ปัจจุบันนี้มีโปรแกรมสำเร็จรูปช่วยในการคำนวณหาขนาดของผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลายวิธี เช่น G*Power Program และ Online Effect Size Calculator จำนวนมาก เป็นต้น แล้วค่อยสรุปผลว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพขนาดใด เช่น น้อยมาก (trivial) น้อย (small) ปานกลาง (medium) มาก (large) และใหญ่มาก (huge) เป็นต้น

ข้อดีของรูปแบบการประเมิน CIPPE Model คือมีการคำนวณหาขนาดของผล (Effect Size) ของหลักสูตรเพื่อประกอบการพิจารณาถึงประสิทธิภาพของหลักสูตร และสามารถใช้ได้ดีกับการประเมินโครงการขนาดต่างๆ ได้ด้วยจากผลการดำเนินงานในลักษณะต่างๆ เนื่องจากค่าขนาดของผลมีวิธีการคำนวณได้หลากหลายวิธี แต่ข้อเสียก็คือวิธีการคำนวณดังกล่าวแล้วยังเป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้ประเมินและผู้ใช้ผลการประเมินจำนวนมาก ยังไม่คุ้นเคย

จากเดิมที่มีรูปแบบการประเมิน CIPP Model 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมิน

ผลผลิต (Product Evaluation) ในการประเมินหลักสูตรในแต่ละด้านของโครงการซึ่งอาจไม่ครอบคลุม เนื่องจากยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการผู้ประเมิน ดังนั้นผู้ประเมินจำเป็นต้องเพิ่มองค์ประกอบที่สำคัญของ CIPP Model ได้แก่ รูปแบบประเมิน CIPPI Model รูปแบบการประเมิน CIPPO Model รูปแบบการประเมิน CIPP_{IEST} Model และรูปแบบการประเมิน CIPPE Model เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทรายวิชาต่างๆ ในการประเมิน เช่น ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการจัดการ เป็นต้น นอกจากนี้รูปแบบการประเมินที่พัฒนามาจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการจัดกระบวนการที่เป็นระบบและมีการบูรณาการทุกแบบ การกำหนดทางเลือกที่เหมาะสม การค้นหาจุดเด่น (Strength) จุดด้อย (Weakness) โอกาส (Opportunity) และคุกคาม (Threat) มากไปกว่านั้นยังก่อให้เกิดการแก้ไขของโครงการ การมีพิจารณาถึงประสิทธิผลของหลักสูตร และการประเมินโครงการขนาดต่างๆ เป็นต้น

สรุป

ในการจัดการศึกษาการประเมินหลักสูตรมีความสำคัญอย่างมากถือว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับควบคุมคุณภาพ ผู้มีบทบาทในการประเมินควรทำความเข้าใจประเด็นสำคัญของการประเมินหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 เพื่อสามารถวางแผนการประเมินหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายการประเมินหลักสูตรที่กำหนดไว้เพื่อนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้ อย่างไรก็ตาม ก่อนการประเมินหลักสูตรจะต้องมีผู้สร้างหลักสูตร ดังนั้นผู้สร้างหลักสูตรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเลือกใช้รูปแบบต่างๆ ที่พัฒนาจากรูปแบบการประเมิน CIPP Model และนำไปใช้ให้ตรงวัตถุประสงค์ในการประเมินเป็นสำคัญ ไม่เพียงแต่ผู้ทำหลักสูตรเท่านั้นที่ต้องพิจารณาในด้านของผู้สอนควรตระหนักถึงการนำกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกชั้นเรียน อย่างไรก็ตามรูปแบบการประเมิน CIPP Model อาจมีผลกระทบต่อผู้ใช้ในการประเมินหลักสูตร เนื่องจากครอบคลุม การประเมินเฉพาะ 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ดังนั้นผู้ประเมินจำเป็นต้องเพิ่มองค์ประกอบที่สำคัญของ CIPP Model เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งได้มีการพัฒนาและนำไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบการประเมินต่างๆ เช่น รูปแบบประเมิน CIPPI Model รูปแบบการประเมิน CIPPO Model รูปแบบการประเมิน CIPP_{IEST} Model และรูปแบบการประเมิน CIPPE Model เป็นต้น ส่งผลดังกล่าวจึงนำไปสู่การพัฒนาการประเมิน CIPP Model ในแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และนำไปสู่ผลสำเร็จของโครงการ นอกจากนี้ผู้อ่านสามารถเพิ่มพูนความรู้ให้มากยิ่งขึ้นจากแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการประเมิน CIPP Model ได้พัฒนาในรูปแบบการประเมินต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา หรือการค้นหาค้นหาจากแหล่งต่างๆ ที่นำเสนอในหัวข้อนี้ และผู้อ่านสามารถแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลกับกลุ่มบุคคลที่สนใจผ่านทางสื่อต่างๆ จึงนับว่าการพัฒนารูปแบบการประเมิน CIPP Model เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติคุณณรงค์ วันคำ. (2554). *การประเมินผลโครงการพัฒนาทะเบียนวินัยนักเรียนโดยวิธีทางลูกเสือ และยุวกาชาดของโรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรรยา ดาสาและคณะ. (2553). *การประเมินและติดตามผลหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา วิทยาศาสตร์ศึกษา (แผนข.)*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรจากทฤษฎีสู่ปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: วิปρινต์.
- เชิด คำปลิว. (2552). *การประเมินโครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่แคม*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2554). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรอนงค์ มากจันทร์. (2555). *การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โรงเรียนประทุมอนุสรณ์ โดยใช้ CIPP Model*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาเรียม นิลพันธุ์และคณะ. (2556). *ประเมินโครงการพัฒนาครูภาษาอังกฤษของสถาบันภาษาอังกฤษ ตามโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กับมูลนิธิเทมาเล็กและ SEAMEO RELC ประเทศสิงคโปร์*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาเรียม นิลพันธุ์และคณะ. (2560). *การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*. 10(2), 1198-1216.
- รัตน์ะ บัวสนธ์. (2556). *รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPPIEST มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและถูกต้องในการใช้ CIPP and CIPPIEST Evaluation Models: Mistaken and Precise Concepts of Applications*. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 5(2), 7-24.
- สน สุวรรณ. (2556). *แบบจำลองการประเมินผลโครงการกรณี แบบจำลอง CIPP Model*. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2564 จาก <https://suwanlaong.wordpress.com>
- สมทรง สุภาพ. (2557). *การประเมินผลหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษเทคนิคโดยใช้แบบจำลองชิบของนักศึกษา 3 กลุ่มวิชา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- สุชาดา รักชีโต. (2553). *การประเมินโครงการร่วมผลิตแพทย์ศาสตร์บัณฑิตโรงพยาบาลหาดใหญ่ สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อรอนงค์ มากจันทร์. (2555). *การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โรงเรียนประทุมอนุสรณ์ โดยใช้ CIPP Model*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- อุดม อัสวตมางกูร และคณะ. (2560). การประเมินผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Akpur, U. , Alci, B. , & Karatas, H. (2015). Evaluation of the Curriculum of English Preparatory Classes at Yildiz Technical University using CIPP model. *Academic journals*, 11(7). 465-473.
- Becker, L.A. (2000). Effect Size. Retrieved from <https://www.uv.es/~friasnav/EffectSizeBecker.pdf>.
- Flinders, D.J & Thornton, S.J. (2013). *The Curriculum Studies Reader*. New York: Routledge.
- Hakan, K. & Seval, F. (2011). CIPP Evaluation Model Scale: Development, Reliability and Validity. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15.
- Imansari, N. & Sutadji, E. (2017). A Conceptual Framework Curriculum Evaluation Electrical Engineering Education. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, (4) December 2017.
- Hurmaini, M. & Amin, A. (2015). Evaluation on Social Internship Program of Iain Sultan Thaha Saifuddin Jambi Students: Using Context, Input, Process and Product Model. *Education and Practice*, 6(11). 56-63.
- Marsh, C. J. (2004). *Key Concepts for Understanding Curriculum*. New York : RoutledgeFalmer.
- Oliver, P. E. (2009). *Developing the Curriculum*. New York: Pearson.
- Parkay, F. W., Ancil, E.J., & Hass, G. L. (2010). *Curriculum Leadership*. New York: Pearson.
- Quinn, J. D. (2514). “A Program Evaluation of the Impact of a Read to Learn Model on Alternative High School Students’ LEXILE Levels and Reading Achievements”. Degree of Doctor of Education, Gardner-Webb University.
- Rodgers, A. G. (2016). “Response to Intervention: A Program Evaluation of Implementation in a Rural School”. Degree of Doctor of Education, Gardner-Webb University.
- Royce, W. N. (2015). “An Evaluation of the Habits of Mind Character Education Program”. Degree of Doctor of Education, Nova Southeastern University.
- Sams, J. L. (2016). A Program Evaluation Using Stufflebeam’s Model to Evaluate Educational Service Unit 2 (EUS 2) Consortium for Special Education of Administration Services, The Faculty of The Graduate College, Nebraska University.
- Sowell, E. J. (2005). *Curriculum*. New York: Pearson.
- Stufflebeam, D. L. (2007). CIPP Evaluation Model Checklist. Retrieved from: www.wmich.edu/evalctr/checklists.
- Sukamolson, Suphat. (2018). An Evaluation of Training Courses at Maejo University for the Staffs of Bhutan Officials by Using CIPPE. *A Research Report*. Chiang Mai: Language Center, Maejo University.

- To, O. C. (2017). “A Program Evaluation of an Apprenticeship Program using Stufflebeam’s CIPP Model”. Degree of Doctor of Education, Gardner-Webb University.
- Tokmak, H. S., Baturay H. M., & Fadde, P. (2013). Applying the Context, Input, Process, Product, Evaluation Model for Evaluation, Research, and Redesign of an Online Master’s Program. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*. 14(3), 273-293.

วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา